

Forglem mig ej

– Fortællingen om et samarbejdsprojekt mellem kulturinstitutioner og plejecentre i Ishøj kommune til fremme af livskvalitet hos ældre og demente

[FORORD:]

”Der er nogle, der er demente. Og der er nogle, der er 93 år. Men, grundlæggende er det jo blot et andet menneske, du står overfor. Og dét må altid være udgangspunktet. At have respekt for den, du er i dialog med.”

Kunstformidler, ARKEN Undervisning

Sådan opsummerede en kunstformidler fra ARKEN Undervisning udgangspunktet for et tværfagligt samarbejde, som fandt sted mellem kulturinstitutioner og plejecentre i Ishøj Kommune i løbet af 2018: Et pilotprojekt, som startede med et ønske om at ville gøre en positiv forskel for ensomme ældre og demente, og samtidig udforske, hvad der sker, når man sætter en uformel ramme, hvor målgruppen kan komme i kontakt med egne erindringer via kunst, fællesskab og sansede oplevelser. - Kan det øge livskvaliteten? Og kan vi som fagpersoner lære noget om vores egne arbejds- og formidlingsmetoder? Som projektet skred frem, åbenbarede der sig imidlertid også andre frugtbare resultater og perspektiver om samarbejde på tværs af fagskel og institutioner i kommunen.

Pilotprojektet viste sig at skabe værdi hos alle involverede - ældregrupper, projektteam og kommune – og derfor følte det rigtigt at skrive erfaringerne ned til inspiration for andre kultur- og sundhedsinstitutioner, kommuner m.fl., der arbejder i krydsfeltet mellem kultur, designprocesser, social innovation, mental sundhed og sundhedsfremme.

Vi tilskriver pilotprojektets positive resultater tre aspekter:

RESPEKT – for det levede liv

MOD – til at afsøge nye metoder

SAMARBEJDE – på tværs af fagligheder

Dertil kommer at teamet aldrig svigtede projektets underliggende præmis, nemlig opfattelsen af, at alder ikke er et problem - hverken generelt, eller specifikt i forhold til kunst- og kulturoplevelser. Fremfor at se alderdom og sygdom som to sider af samme sag,

tilbød pilotprojektet et nyt udgangspunkt, hvor dementes liv og erindringer blev set som aktiver, der kunne sættes i spil, fremfor at blive opfattet som noget tabt. Projektgruppen så med andre ord de hele mennesker og ikke kun deres sygdomme.

Pilotprojektet viste, at borgere uanset alder kan opleve stimulering *i nuet* – leve sit liv – mentalt og åndeligt - også selvom kroppen måske er slidt og hukommelsen svigter. Tilsvarende erfaringer er der gjort flere af i især USA, England og Holland, som i stigende grad arbejder med sundhedsfremmeprojekter¹. I Danmark har Sundhedsstyrelsen tilsvarende skærpet sit fokus på området for ”mental sundhed” ud fra en øget viden om og dokumentation for sammenhængen mellem mental sundhed og både psykisk og fysisk sygdom.² Indsatsområderne spænder over et bredt felt – fra ældreområdet, over udsatte unge til asylbørn.

Ishøjs pilotprojekt skriver sig i lille skala ind i dette brede felt, som arbejder med at vise, at kultur og kreativitet kan understøtte livskvalitet, åbne menneskers potentiale og styrke følelsen af fællesskab og *empowerment*.

Ishøj Kommune arbejder ud fra, at alderdom aldrig blot må handle om praktisk og økonomisk rentabel opbevaring, men altid om livskvalitet og muligheden for fortsat at få nye oplevelser og skabe relationer. Det levede liv er ikke tabt – det er en ressource, et reservoir af erindring, erfaring og viden, som kan aktiveres og sættes fri.

I nærværende hæfte kan du læse om, hvordan det kan gå til i praksis. Det er fortællingen om noget på én gang meget komplekst og meget simpelt: Oplevelser med og for ældre og demente. - Om, hvordan et pilotprojekt med fire institutioner i Ishøj kommune med *respekt, mod og samarbejde* brød med vanetænkning, og i stedet omfavnede improvisationer, uvante formidlingsmønstre og tværfaglighed. God læselyst.

Viden til deling og inspiration

I februar 2018 tog en gruppe entusiastiske kunstformidlere fra ARKEN Undervisning, Ishøj Bibliotek og medarbejdere i Ishøj Kommunes Center for Kultur og Fritid hul på et pilotprojekt under Ishøjs kommunes kulturindsats "Ishøj Kulturpakker - til plejecentre" – et tværfagligt samarbejde, startet med et ønske om at gøre en positiv forskel for ensomme ældre og demente. Sammen med to lokale plejecentre i Ishøj Kommune, Torsbo Plejecenter og Omsorgscentret Kærbo, nedsatte de en projektgruppe, som gennem 5 måneder arbejdede *åbent, inkluderende, og lærende* i et samarbejdsprojekt, hvis formål og metode, de designede sammen. Deres fælles udgangspunkt var en grundtanke om, at kulturoplevelser spiller en vigtig rolle for at forbedre ældres – såvel som andre borgers - livskvalitet.

Pilotprojektets ambition var først og fremmest at skabe en række frugtbare her-og-nu-oplevelser, der kunne stimulere sanser og erindringer hos ældre og demente og afvikles i et roligt tempo og trygt miljø. Derudover var det hensigten at skabe et *uformelt tværfagligt læringsrum* og give alle involverede en mulighed for at udvikle sig med projektet og lære undervejs. Formidlingen blev derfor tilrettelagt med åbenhed og kreativitet som metode.

Gruppen oplevede hurtigt, at de sammen havde en smittende lyst til at udforske, hvad der sker, når man sætter en fleksibel ramme, hvor ældre og demente kan komme i kontakt med egne erindringer via kunst, fællesskab og sansebaseerede oplevelser. Oplevelser vel at mærke designet på de ældres præmisser.

Uden at have et teoretisk afsæt *per se* er det muligt at spore metodisk indflydelse i pilotprojektet fra psykologen Robert Butlers og dennes forståelse af demens. Det er specielt hans udvikling af reminiscensmetoden og brugen af genstande som fx bøger, blomster eller andet, kaldet *triggere*, til at stimulere minder og erindringer hos personer med demens.

Samtidig ligger det snublende nært at drage paralleller til designtænkningens metoder, som i disse år gør sit indtog i såvel private virksomheder som offentlige sektorer. Designtænkning bruges mere og mere i kommunerne til at blive bedre til at lytte til borgerne, visualisere løsninger og samskabe dem, hvorved kommunerne langsomt lærer at justere sine KPI'er, så de i højere grad handler om evnen til at samarbejde i

teams og bidrage til kollektive processer. Projektet i Ishøj har i sin pilotfase benyttet sig af flere lignende servicedesign-greb, som en nøgle til transformation af arbejdsrutiner og kunstformidling med de ældre i centrum.

Vi bliver markant flere ældre i fremtiden

- Antallet af de allerældste danskere, dvs. over 80 år, forventes at vokse med 150.000 i løbet af næste 10 år, svarende til 58 pct. flere end i dag.
- Efter 2053 forventes mere end hver tiende indbygger af være over 80 år.
- Gruppen af 65-79-årige forventes at vokse med 58.000, dvs. blive 7 pct. større end i dag.

Kilde: Danmarks Statistik, maj 2018.

Et begejstret team

Projektets deltagere var fra starten entusiastiske, og delte undervejs glæden over deres fælles oplevelser og indsigter. De fandt det opløftende at se, hvordan kunst, samskabelse og engagement – under hvert eneste møde - åbnede for kreativ udfoldelse, uventede samtaler, improvisation, latter og erindringer hos de ældre og demente deltagere.

Projektteamet blev derfor også hurtigt en stærk enhed knyttet sammen af en 'fælles sag', styrket fra gang til gang af positive oplevelser sammen med ældregrupperne. Teamet evaluerede løbende både

mundtligt og i mailkorrespondancer, og fandt således frem til en motiverende metode, der holdt momentum i projektet og styrkede fællesskabsfølelsen. Mails var ikke i udgangspunktet tænkt som medie for evaluering og vidensudveksling, men de opstod naturligt ud af gruppens entusiasme og glæde ved projektet.

Flere faktorer var afgørende for denne oplevelse af succes. Ved en faciliteret rundbordssamtale midtvejs i projektet fortalte projektdeltagerne om flere forhold, de havde sat pris på undervejs, og som de mente skulle gælde i lignede fremtidige projekter. Det gjaldt teamets størrelse, dvs. "at være projektdeltagere nok", så alle nødvendige fagligheder var til stede, at "have tid nok" til nærvær, foruden at have en fælles forståelse for målgruppens behov og dermed den nødvendige omend fleksible fælles ramme. Alles kompetencer blev sat i spil, så både omsorg, praktik og didaktik fungerede optimalt:

"Netop gruppens sammensætning og den relation og professionalisme, der har været i mellem os - og trygheden - har gjort, at der har været rum til at improvisere og lade faglighederne fylde (...) Vi ved godt, hvad vi kan. Vi ved også, hvad vi ikke kan. Og det har været styrken ved at arbejde sammen. Det med at have en afklarethed. Altså, fordi du har overblikket fagligt, så kan du gribe det uventede, give slip og improvisere."
Kunstformidler, ARKEN Museum for moderne kunst

Vagt til live

Hver workshop afstedkom afstikkere fra det planlagte forløb, uventede samtaler, personlige historier og erindringsglimt. Personalet oplevede konkret, hvordan nogle demente deltagere 'livede op', tog ordet og tilmed begyndte at huske brudstykker fra gang til gang:

"Så sent som i går, da vi hørte en af dem [sangene, red.], var der en af dem, der vendte sig om i stolen, kiggede på mig, og pegede på mig: "ja, det er nemlig den!" Så selvom det er så lang tid siden, kan de sgu stadigvæk huske det. Dét synes jeg er vildt."

Pædagog, Torsbo Plejehjem

"Første gang fik de [ældre, red.] en lille pose med frø til Forglem mig ej-blomster med hjem. Og så sidste gang, vi var på biblioteket, hvor vi var ude i byhaven, så Jørgen, som går sådan og tøffer rundt og småsnakker med sig selv, han siger, da vi kommer forbi nogle forglem mig ej: "Jaaaa! Jeg synes, jeg har set dem før." Og så siger jeg til ham: 'Kan du huske, vi fik det der brev med nogle frø? Der var et billede uden på posen, og det er jo de samme'. Han kan huske dem, tror jeg. Han har stadig brevet liggende derhjemme på sofaborde."

Pædagog, Omsorgscentret Kærbo

"Kunst- og kulturaktiviteter som sundhedsfremme, behandling, rehabilitering og lindring har et stort potentiale. Den internationale forskning peger på meget gavnlige effekter for både somatiske sygdomme og mental sundhed. (...) Men det er vigtigt, at dialogen mellem faglighederne er i centrum. I arbejdet med patienter og borgere – unge som gamle, er det vigtig, at aktørerne er klædt på til opgaven. For eksempel er den kliniske verden på hospitalet ikke vant til at forholde sig til kunstnere og omvendt arbejder kunstnerne ikke almindeligvis med patienter eller sårbare borgere. Derfor må vi fokusere på, at der skabes et fælles sprog, som kan være med til at bygge bro mellem aktører."

Anita Jensen, Ph.d. v/ University of Nottingham.

Selv det rutinerede plejepersonale og -ledelse blev overrasket over i hvilken grad projektet havde effekt på de ældre og demente. Man talte ved projektilrettelæggelsen frem og tilbage om, hvor det faglige niveau kunne lægges, og om man kunne være "for dement" til at være med:

"Erik, som er meget, meget stille og tavs, han er virkelig livet op de sidste par uger. Og når jeg kommer

over på arbejde og han ser mig, så er det ligesom om, vi to, vi har noget sammen. (...) Da jeg foreslog, at han skulle med i projektet, sagde ledelsen derover: 'Aij, det er nok ikke en god idé!' Men så sagde jeg: 'Jamen, det tror jeg, det er!' Og det er jo min faglighed, der siger, det her får han noget ud af. Og det har vist sig at være virkelig godt. Han får virkelig noget ud af det."

Medarbejder, Omsorgscentret Kærbo

"Når vi kommer hjem, så kan de stadigvæk fortælle om nogle af de ting, som vi har lavet her [på ARKEN, red.]. Og det havde jeg ikke regnet med. (...) Det har været så vildt, at nogle der bare har siddet og været helt væk derhjemme, der kan man se, de lyser op, når der bliver fortalt en historie eller noget. Altså, det har svært for mig at videregive, fordi det bare var så vildt."

Pædagog på Torsbo Plejecenter

[MAILS MELLEM PROJEKTDELTAGERE:]

"Kære alle

Tusind tak for i dag; hvor var det dog en vidunderlig oplevelse. Tænk hvad kunsten kan! Ikke at jeg nogensinde var i tvivl, men efter i dag blev det da sandelig tydeligt, hvor vigtigt det her er."

Bibliotekar, Ishøj Bibliotek

"Jeg er også helt oppe at køre, når jeg kommer hjem. Jeg skulle fortælle Dina om projektet og kunne bare ikke holde tårerne tilbage. Det er VIRKELIG fantastisk det her!! Så meget liv, energi, begejstring, engagement er virkelig ikke noget vi ser til daglig!!

Pædagog, Torsbo Plejecenter

"Det her er godt nok det vildeste projekt, jeg har været med i. At se den udvikling de går igennem, dels pga. Gentagelserne, men ikke mindst pga. det er virkelig et godt sted at være. At se at de begynder at huske noget vi lavede sidst, det er for vildt."

Pædagog, Torsbo Plejecenter

Det viste sig, at der hos alle de ældre kunne ses en positiv effekt i varieret form: Nye og 'gamle' erindringer, lyst til at samtale og interagere mere end normalt samt kreativ udfoldelse i fx sang og tegning. Det var ikke afgørende om udgangspunktet var højt læsning af en svær eller let tekst, eller omvisning i abstrakt kunst; det var metoden, der drev oplevelserne og effekten frem – brug af gentagelser og 'erindrings-triggere' samt et fortroligt og motiveret teamwork.

Sådan gjorde vi

Det er en selvstændig pointe, at projektteamet blev sammensat på en måde, så det bestod af fagfolk, som normalt ikke arbejder sammen. Det gav et andet blik på forløbet, hvilket gjorde udfaldet stærkere, gav ny viden og skabte nye samarbejdsrelationer på tværs af kommunen. Samtidig var flere af plejecentrenes projektdeltagere uddannede pædagoger med fagligt fokus på at skabe livskvalitet, motivation og udfordring, fremfor udelukkende at pleje sygdom og servicere.

Projektteamet bestod af to medarbejdere fra ARKENS undervisningsenhed, op til 8 faste beboere fra to plejecentre i Ishøj Kommune, 2 sundhedspersonaler, samt 2 bibliotekarer fra Ishøj Bibliotek. Dertil kom en projektansvarlig kulturkonsulent i Ishøj Kommune og en løser tilknyttet journalist. Hvert forløb strakte sig over 10 uger med ét ugentligt besøg på ca. 90 minutter.

Projektdeltagerne blev udvalgt af personalet på plejecentrene, på baggrund af projektbeskrivelse og dialog med arbejdsgruppen. Der blev ligeledes udvalgt en fast personalegruppe til at ledsage beboerne og arbejde videre med oplevelserne imellem møderne/workshopperne.

[BILLEDETEKST:] ARKEN Undervisning og Ishøj Bibliotek skiftedes til at tilrettelægge og afvikle fra gang til gang, men alle afviklere var til stede hver gang. Der blev arrangeret fælleskørsel via kommunen.

Forløbet tog sin begyndelse i udstillingen "Ensomhedens sprog" på ARKEN, der viste 16 ikoniske, hyperreelle og farverige klovne, skabt af den schweiziske kunstner Ugo Rondinone.

Klovne er genkendelige, tvetydige figurer, som i menneskestørrelse virker stærkt nærværende i en slags fusion af glæde og sorg. I udstillingen på ARKEN

var de farverige klovne nøje placeret i et forløb af kunstneren, som således inviterede sit publikum til at tage en vandring igennem et slags animeret drømmelandskab. - Et landskab, hvor klovnene som en slags 'triggere' kunne vække de ældre og dementes erindringer fra egne levede liv.

Fra gang til gang arbejdede grupperne med bestemte farver og matchende temaer, fundet i kunststilling, poesi og litteratur:

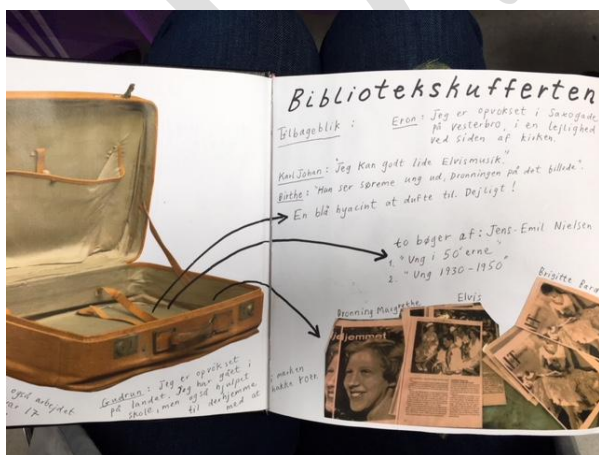
BLÅ: Tilbageblik. Eget levede liv.

GRØN: Natur.

GUL: Dagdrømmeri.

RØD: Ensomhed.

LILLA: Indre ro.

Logbøger og non-verbal kommunikation

Alle workshops brugte taktile og visuelle elementer; 3 logbøger blev fyldt ud med billeder, noter, citater, opsamling mv. og anvendt under hele forløbet. De blev tykke af fælles oplevelser, studeret fra gang til gang og brugt som erindrings-triggere og samtalestartere.

Når ord er væk, eller en samtale er svær at følge, er det nemlig afgørende at give plads til den non-verbale kommunikation. Smilene. Kroppsproget. Lydene og duftene.

Fra sammenlignelige danske og internationale kultur- og sundhedsprojekter³ ved vi, at de bedste resultater i arbejdet med demente og andre (sårbare) målgrupper, opnås, når aktiviteterne i et projektforsøg er interaktive, engagerende og underholdende. Vi ved også, at vi for at imødekomme dementes behov, med fordel kan designe et forløb med brug af *erindrings-triggere* som fx farvetemaer, gentagelser, musik, fotos, taktile genstande mm. Forløbet tog sit afsæt i denne veldokumenterede viden.

Foruden den fælles logbog lå der hver gang printede, laminerede billeder på bordet fra forrige gangs fællesoplevelser, altid med personer i centrum for motivet. Bibliotekets patinerede kuffert fulgte også grupperne til alle workshops og indeholdt til hver gang rekvisitter relateret til farve og tema. Kufferten indeholdt alt fra kogte æg til påskemaling over røde næser til fotos.

[BILLEDTEKST:] Vi ser Ugo Rodinones klovne-udstilling på ARKEN og morer os med at prøve røde næser, læbestift, røre ved tyl, bolde og pomponer.

At opleve i nuet og lære undervejs

Når jeg har læst en tekst op og tænkt: 'Uuh, der er ikke nogen respons', så er der alligevel kommet noget. Bare en anden respons, end jeg er vant til. Og det siger også noget vigtigt, og er noget, vi kan tage med; Det bliver modtaget, men måske ikke på en måde, vi er vant til. Det er noget, jeg lige har skullet lære. At sådan kan man også gøre det."

Bibliotekar, Ishøj Bibliotek

Mens kunst- og museumsomvisninger traditionelt skaber kontakt med besøgende via logisk tænkning, der igen tager udgangspunkt i en allerede indhentet viden, er mødet med de ældre og demente anderledes konstrueret. Det er overraskende, umiddelbart og relateret til nuet, og kan i den henseende minde om samværet med børn. Det er her-og-nu-indtryk, følelser og fantasi, der får plads, og er omdrejningspunkt for mødet. Kunst og kultur giver netop denne mulighed for et *handlingsfællesskab*, der sigter mod den raske og sunde del af mennesket og hvor sygdom og glemsomhed er sekundært.

God tid

"Det er så dejligt, det I laver. Det er så fint alt sammen. Man har god tid."

Beboer på Torsbo Plejecenter

Netop "at have god tid" er en grundsten i arbejdet med demente og det var det også i pilotprojektet. Når formålet med kulturoplevelsen, hvad enten det handler om at læse en novelle, eller se en kunstinstitution, ikke længere handler om at relatere til kontekst eller teori, men derimod er et redskab til at åbne for egne følelser og erindringer, er tålmodighed, rummelighed og "god tid" helt afgørende. Og eftersom personer med demens ofte er helt eller delvist frarøvet evnen til at huske den nære fortid og forestille sig fremtiden, er de oplevelser, vi kan skabe sammen nu og her via kunsten af vital betydning. De gode fælles oplevelser er af stor værdi, også selv om de ikke huskes længe; de huskes med følelserne.

Derfor var projektets værter og formidlere hver gang indstillet på at arbejde med tiden som en slags ven og strukturerende faktor – ja, det vil sige, som det stik modsatte af 'blot at ville have mødet eller projektet færdigt'. Den rolige og nærværende afvikling og omgangstone var således signifikant - fra den kærlige modtagelse ved museets eller bibliotekets indgang, til at synge fællessangen "Over the Rainbow", tænde lys og nyde kaffe og kage, se på billeder og i fællesskab glædes over kuffertens indhold og synge med på Kim Larsens "Papirklip" til afslutning.

[BILLEDTEKST:] Højtlesning. Tempoet er roligt og vi stopper og taler om handlingen efter hvert afsnit. Nogle gange efter blot en sætning. Teksten knytter an til temaer som familie, blomster og haver. Dugen på bordet er grøn og der står duftende krydderurter i pletter. Udenfor skinner solen og bibliotekaren har tilrettelagt dagens kulturmøde med fokus på natur og solskin.

Ved et møde på Ishøj Bibliotek så ældregruppen på figurdigte og med metoden *guidet fælleslæsning* fik de læst højt af en novelle af Katrine Marie Guldager. Novellen blev omdrejningspunkt for snakken ved bordet; Med afsæt i udvalgte afsnit slog bibliotekaren ned på enkeltelementer, som derved blev til en slags temaer om blandt andet blomster og familie: "Hvilke blomster, kan I lide?" "Hvilke blomster ville I selv forære en ven?" osv.

"Mit barnebarn kom engang med en stedmoderblomst til mig. Han sagde, at han syntes, blomsten lignede et ansigt. Han sagde til mig "Værsgo, her har du din ynglingsblomst! Jeg synes, det er så fint, at han kunne huske, at det er min ynglings".

(...)

"Min far kom altid hjem med blomster til min mor."

(...)

"Den duft [citronmelisse, red.] havde vi hjemme i vores have i Greve. Vi havde en stor have."

Ned med siloerne

Pilotprojektet har med sin tværfaglige konstruktion skabt ny viden på tværs af institutioner og lagt kimen til nye rutiner i de medvirkende kulturinstitutioner. Således fortæller personalet fra både Ishøj Bibliotek og ARKEN Undervisning om et *nyt mindset* - at de har lært nye formidlingsmetoder, mens alle – inklusive pædagoger og plejepersonale – har fået skærpet fokus på, hvordan ældre og dementes kognitive evner kan stimuleres via kunst, poesi og nye formidlingsgreb, og der tilmed kan dannes nye minder hos selv demente medborgere. Pædagoger, kunstformidlere og bibliotekarer oplevede således en stimulerende fælles evne og lyst til at motivere til aktivitet og samvær. Og det blev klart, at både kunstmuseer og biblioteker har meget at byde en ældre målgruppe, når blot vi forstår at formidle på målgruppens præmisser og samarbejde på tværs.

"Noget af det, jeg virkelig har lært, og er blevet rigtig glad for, er at folde ord ud med alle sanser - med farver, smag og lyd. Det har beriget min måde at være bibliotekar på. Og det er for os en ny måde at være bibliotekar på. (...) Vi har for eksempel nogle offentlige saloner på biblioteket, og der er jeg da begyndt at spørge: Hvad skal vi spise? Eller hvad skal vi lytte til? Sådan vil jeg formidle fremover."

Bibliotekar, Ishøj Bibliotek

"Det her har været den ultimative øvelse i at være til stede i nuet. Og i relationerne med de gamle. Og sige til sig selv, at faktisk er det processen, nærværet og nuet, der er meget vigtigere end, at jeg lige præcis får

fortalt den her historie. Det har været enormt lærende.”

Projektmedarbejder, ARKEN Undervisning

Projektteamet oplevede, hvor god mening en åben og lærende tilgang til et projektsamarbejde som dette giver for både det enkelte individ, for medarbejdere og institutioner:

De ældre fik en kærkommen mulighed for at være i 'flow', fastholde sin identitetsfølelse og styrke sine kognitive funktioner, mens kulturinstitutionerne fik kontakt med en relativt ukendt ældremålgruppe, fik afprøvet nye formidlingsformer samt styrket sin synlighed og rolle som kulturfacilitator i lokalområdet.

Alles mulighed for at træde ud af vante tankesæt og forståelsesrammer via kulturoplevelser og dermed respektfuldt møde hinanden *på ny*, var projektets helt store og perspektivrige gevinst.

”Koblingen af sundhedsfremme og kultur er et relativt nyt felt i dansk sammenhæng og det tager tid at udvikle en kobling mellem to såkaldte forskellige paradigmer. Praxis i kultur- og sundhedsfeltet kræver en tværfaglig tilgang, og det at bygge bro og skabe nye samarbejder tager tid og kræver ressourcer i form af tid, økonomi og en fællesforståelse.”

Anita Jensen, Ph.d. v/ University of Nottingham.

Fra ældrebyrde til -ressource

Vi har i projektet vist, hvordan et - på ressourcer - relativt beskedent projekt kan skabe værdi for en underprioriteret målgruppe og samtidig give ny viden til flere faggrupper i kommunen. Og vi har set, hvordan kunstnerisk stimulering kan være en essentiel ingrediens i arbejdet med at forbedre ældremålgruppens sociale liv og velbefindende. Med relativt simple, analoge, greb har pilotprojektet således også vist perspektiver og muligheder for at skabe potentielt bedre (og ikke dyrere) offentlig service.

Den gængse betegnelse for ældre og demente var i mange år meget sigende 'ældrebyrden', hvori der lå et stærkt signal om, at ældre og demente er en samfundsøkonomisk belastning. Den opfattelse er i skred i mange kommuner i dag, som arbejder med at udvikle og gennemføre kunst- og kulturtiltag, der skal styrke borgernes mentale sundhed. Ishøj kommune tog med pilotprojektet et lille vigtigt skridt i retning

mod samme paradigmeskifte - mod etisk forsvarlige og bæredygtige sundheds- og kultursektorer, med fokus på det hele menneske. Som en projektmedarbejder udtrykte det:

”Det her handler om, at vi har glemt en hel målgruppe af ældre. Det handler om, at vi har det med at lave reservater. Og det er sådan set lige meget, om det er børn, unge eller gamle. Og at bryde de der søjler eller reservater, det er jo det, vi skal! Vi skal via det tværfaglige samarbejde sørge for at sige, at der er en virkelig verden og den er også for dig... Det synes jeg er det, der giver mening i den her sammenhæng.”

Kulturformidler, ARKEN Undervisning

Principper og *take-aways* fra Ishøj kommunes pilotprojekt for ældre og demente:

- **Lær af processen**
Planlægning er vigtig, men læring og 'elastik' i processen er guld.
- **Vær åben**
Du ved ikke alt – selv med mange års faglighed i bagagen, kan du lære nyt.

- **Brug hinandens fagligheder**
Brug hinandens kompetencer og sørg for tværfaglighed i teamet.
- **Tænk interaktivt**
Interager med de ældre. Stimuler sanserne med taktile og visuelle oplevelser, dufte, og lyde.
- **Hav god tid**
Arbejdet med ældre kræver god tid - prioriter plads til improvisation og læring undervejs.
- **Vær samskabende**
Tænk i teamwork og netværk, fx blandt pårørende.
- **Adskil sygdom og alderdom**
Se det hele menneske. Du er ikke nødvendigvis syg, fordi du er gammel.
- **Dyrk det relationelle**
Sørg for opbygning og udvikling af robuste, empatiske, menneskelige relationer.
- **Evaluer og dokumenter**
Vær reflektiv - dokumenter det I erfarer og lærer – til gavn for både jer selv og andre.

CREDITS

Projektledelse

Sia Andersen, udviklingskonsulent, Center for Kultur & Fritid, Ishøj Kommune
Gunnar Munksgaard, kunstformidler, ARKEN Undervisning
Wenche Charlotte Andreasen, Bibliotekar, Ishøj Bibliotek

Forfatter

Susanne Bendsen, Cand. Mag./ Design Writer

Medforfattere

Katrine K. Pedersen, leder af ARKEN Undervisning
Sia Andersen, udviklingskonsulent, Center for Kultur & Fritid, Ishøj Kommune

Layout

XXX

Særlig tak til

XXX

For yderligere information

-om kulturpakker i Ishøj Kommune, kontakt Sia Andersen, krsan@ishoj.dk
-om ARKEN Undervisning, kontakt Katrine K. Pedersen, katrine.pedersen@arken.dk

-
-om Ishøj Bibliotek, kontakt xxx, bna@ishoj.dk

---

¹ Jf. Sundhedsstyrelsen: "Danskernes sundhed – Den Nationale Sundhedsprofil 2017"

² Jf. Sundhedsstyrelsens SATSpulje "Kultur på recept", 2016.

³ Sammenligneligt eksempel fra Holland er projektet "Unforgettable" rettet mod ældre og demente. Et tværfagligt samarbejde mellem Stedelijk Museum Amsterdam, the Van Abbemuseum og VU Medical Centre. 2017.